

TAMPERE.
FINLAND

Tampella

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Tampereen kaupungissa

Kaupunginhallitus

1.11.2021

Mika Vuori, suunnittelupäällikkö

Sivistyspalvelujen palvelualue

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

- Kuntalaisen hyvinvoinnin ja alueensa elinvoiman edistäminen ovat kunnan tärkeimmät tavoitteet (Kuntalaki 1 §)
- Kunnan on seurattava asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.
- Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia.
- Kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutaho.
- Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Kunnan on osallistuttava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin neuvotteluihin. (Terveydenhuoltolaki 12 §, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §)
- Tampereen kaupungin hallintosäännön 15 § mukaisesti kaupunginhallituksen tehtävänä on ohjata hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

Hyvinvointikoordinaattori huolehtii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyöstä kunnan eri sektoreiden, muiden toimijoiden sekä alueellisten toimijoiden kanssa. (THL) Tampereen kaupungin hyvinvointikoordinaattori sijoittuu sivistyspalvelujen palvelualueen yhteisiin palveluihin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) koordinaation tehtävät käytännössä

- Seurata ja analysoida toimintaympäristön muutoksia hyvinvointi- ja terveysvaikutusten kannalta
- Seurata hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kansallisia linjauksia ja ohjelmia ja viestiä niistä eteenpäin
- Osallistua kunnan strategian valmisteluprosessiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta
- Kunnan hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman sekä vuosittaisen hyvinvointiraportoinnin valmistelu
- Kunnan hyvinvointityöryhmän asioiden valmistelu ja esittely / vuosikello
- Toiminta sosiaali- ja terveyspalveluihin sisältyvissä asioissa yhdyshenkilönä kunnan hyten ja PirSoten osalta -> yhdyspintatyö
- Järjestöyhteistyö hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta
- Osallistuminen hyvinvointia edistävien työryhmien työskentelyyn paikallisesti ja alueellisesti (esim. Pirkanmaan hyvinvointikoordinaattoreiden verkosto, Pirkanmaan terveyden edistämisen neuvottelukunta) sekä valtakunnallisesti (Terve Kunta –verkosto)
- Päätösten ja ratkaisujen vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) neuvonta ja tuki

Hyvinvointikertomus

- Kunnassa valmistellaan laaja hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa ja sen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain osana kunnan suunnittelua.
- Hyvinvointikertomustyö jakaantuu **kertomusosaan**, jossa kuvataan hyvinvoinnin nykytilanne ja **suunnitelmaosaan**, jossa on kuvattu tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin parantamiseksi.
- Kertomuksessa kootaan yhteen tiiviitä johtopäätöksiä
 - kunnan toteuttamasta hyvinvointipolitiikasta
 - väestön terveydestä ja hyvinvoinnista
 - väestöryhmien välisistä hyvinvointi- ja terveyseroista
 - terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden muutoksista
 - palvelujärjestelmän toimivuudesta ja kyvystä vastata hyvinvointitarpeisiin
 - ehkäisevän työn kustannuksista ja mahdollisista vaikutuksista sekä tavoitteista ja toimenpiteistä.
- Suunnitelma valtuustokaudelle sisältää edellisen perusteella määritellyjä tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden toteutumisesta raportoidaan kerran vuodessa

Tampereen kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2017–2020

- Stiglitzin mallin hyvinvointivarannot:
 - **Terveys**
 - Elintavat ja riskitekijät
 - Palveluiden käyttö ja saatavuus
 - **Koulutus**
 - Varhaiskasvatus
 - Koulutustaso
 - **Henkilökohtainen toiminta ja työ**
 - Eläköityminen
 - Harrastaminen
 - **Ympäristö**
 - Ilmastotavoitteet
 - Ympäristöhaitat
 - Virkistys ja luontoarvot
 - Liikenne ja asuinympäristö
 - **Äänen saaminen kuuluville yhteiskunnassa**
 - Osallistumismahdollisuudet
 - **Sosiaaliset yhteydet ja suhteet**
 - Ystävyyssuhteet
 - Kiusaaminen
 - **Aineellinen elintaso**
 - Tulotaso
 - Asuminen
 - **Turvallisuuden tunne**
 - Rikokset
 - Koettu turvallisuus ja väkivalta
 - Tapaturmat ja onnettomuudet

Hyvinvointisuunnitelman (HVS) taustamateriaalit

Laaja hyvinvointikertomus 2017-2020, Pirkanmaan alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2021-2024

Lisätään edellisen hyvinvointisuunnitelman toteutumattomat tavoitteet.

Kaupunkistrategian tulevaisuusanalyysit 14 eri teemassa keväällä 2021

Lisätään tarvittavat teemat, jotka eivät sisälly tulevaisuustyöskentelyyn.

Strategialuonnos, pormestariohjelma

Nostot luonnoksesta, käsittelyt
vaikuttamistoimielimissä, lautakunnissa ja joryissa.

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman
hyväksyminen (Kaupunginvaltuusto joulukuu).

Päätösten ja ratkaisujen vaikutusten ennakoarviointi (EVA)

- ”Vaikutusten ennakoarvioinnilla kunnallisessa päätöksenteossa tarkoitetaan päätösesitysten ja tavoitteiden vaikutusten arviointia etukäteen.” (Kuntaliiton suositus: Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa 2011)
- Ennakoarvioinnin lisäksi arviointia voidaan tehdä myös prosessin aikana tai jälkikäteen
- Kaupungin strategiset painopisteet
- Talousvaikutusten arviointi
- Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA)
 - Lapsivaikutusten arviointi (LAVA)
 - Sukupuolivaikutusten arviointi (SUVA)
 - (Ympäristö)terveysvaikutusten arviointi (TVA)
 - Mielenterveysvaikutusten arviointi (MIVA)
 - Sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA)
 - Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi
 - Kielellisten vaikutusten arviointi
 - Henkilöstövaikutusten arviointi
- Yritysvaikutusten arviointi (YRVA)
- Ympäristövaikutusten arviointi (YVA)
- Kulttuurivaikutusten arviointi (Kulttuuristrategia)

EVA: Lisätietoa

- Aiheeseen voi tutustua lisää seuraavien linkkien avulla:
 - Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lyhyt video [ENNAKKOARVIOI - 3 in 1 - YouTube](#)
 - [Kuntaliiton Evataan yhdessä! –julkaisu](#)
 - [Päätösten vaikutusten ennakoarviointi - THL](#)
 - [Tasa-arvon edistäminen - Sukupuolivaikutusten arviointi – THL](#)
 - [Yhdenvertaisuuden arviointi | Yhdenvertaisuuden arvioinnin työkalu \(finlex.fi\)](#)
 - [Lapsivaikutusten arviointi – THL](#)
 - [Terveys- ja hyvinvointivaikutusten vaikutusten ennakoarviointi Helsingissä](#)
 - [Ympäristövaikutusten arviointi](#) ja [Ympäristövaikutusten arviointia koskeva lainsäädäntö](#)
 - [Yritysvaikutusten arvioinnin tarve-lomake](#) (Tampereen sisäinen viestintä, Donna)
 - [Esimerkkejä vaikutusten ennakoarvioinneista](#)

Ehkäisevä päihdetyö

- Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä.
 - Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin.
 - Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa.
- Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu kunnalle.
- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä: 5 §
 - Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.
 - Tampereen kaupungin hallintosäännön 20 § mukaisesti toimielin on sivistys- ja kulttuurilautakunta.

Ehkäisevän päihdetyön koordinaatio

- Osana hyvinvointikoordinaattorin työnkuvaa.
- Käytännön organisointia, yhteydenpitoa ja tiedon kokoamista ja jakamista eri kohde- ja ikäryhmistä ja niiden päihteiden käytöstä, sekä päihdehaitoista.
- Koordinaattori osallistuu myös hyvinvointikertomuksen laadintaan ja varmistaa osaltaan, että päihdeindikaattorit ja ehkäisevän päihdetyön kokonaisuus liitetään kunnan hyvinvointikertomukseen ja että siinä on kuvattu päihteiden käyttö ja päihdehaitat, sekä ehkäisevän päihdetyön tilanne.
- Varmistaa että ehkäisevään päihdetyöhön liittyvä ja siinä tarvittava tieto liikkuu avoimesti, tehokkaasti ja monikanavaisesti niin eri toimijoiden välillä kuin kuntalaisillekin. Vastaa yhteydenpidosta kunnan ja alueen välillä ja osallistuu alueen kuntien ehkäisevän päihdetyön ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen verkostoihin.
- Ehkäisevä päihdetyö on **monialaista yhteistyötä** ja koskee kaikkia ikäryhmiä. Tampereella hyvinvoinnin palvelualueen johtoryhmä linjasi v. 2019, että ehkäisevä päihdetyö tulee keskittää lapsiin ja nuoriin.

Ehkäisevän päihdetyön koordinaatio, jatkoa

- Hyvinvointikoordinaattorin työparina lasten ja nuorten ehkäisevän päihdetyön asioissa toimii lasten, nuorten ja perheiden palveluista koordinaattori.
- Tiivis yhteistyö PirSoten hanketyöntekijöiden kanssa: ehkäisevän päihdetyön toimintamallin uudistus ja toimintamallin käyttöönotto, elintapaohjaus yms.
- Alueelliset verkostot: Pirkanmaan ehkäisevän päihdetyön verkosto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päihdetyön alueellinen asiantuntijaryhmä, Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintoviraston PETE-työryhmä (Päihdehaittojen ehkäisy ja terveyden edistäminen)
- Paikalliset ehkäisevän päihdetyön verkostot vetovastuulla: Ehkäpä-verkosto, Tampereen nikotiiniton verkosto, uusi ehkäisevän päihdetyön koordinaatioryhmä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen jakaantuu kunnan ja tulevan hyvinvointialueen vastuulle

- Syntyy yhdyspinta uuden hyvinvointialueen ja kunnan välille:
 - Neuvottelut kerran vuodessa: hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet, yhteiset kehitettävät asiat
 - Nykyisten toimintamallien uudistuminen: esim. työnkuvien muuttuminen, vastuunjako hyvinvointialueen ja kunnan välillä, uudet rakenteet, profiloituminen elinvoima- ja sivistyskunnaksi
 - Toiminnan jatkuvuuden varmistaminen: esim. hyvien käytäntöjen jatkaminen, vaikuttavuuden arviointi, roolien pysyvyys ja vastinparit organisaatioissa
- Järjestöyhteistyö:
 - Järjestöjen työ on keskeinen osa kunnassa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.
 - Sekä hyvinvointialueen että kunnan on tuettava järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia: Miten menetellään taloudellisen tuen, eli järjestöjen avustusten kanssa?
- Taustalla hyviä kokemuksia Pirkanmaan alueellisesta yhdessä tekemisestä noin kymmenen vuoden ajalta:
 - Alueellinen hyvinvointikertomus ja –suunnitelma, teemakohtaiset alueelliset suunnitelmat, terveyden edistämisen neuvottelukunta, hyvinvointikoordinaattorien verkosto jne.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen taloudellinen kannustin

- Kunnille ja hyvinvointialueille otetaan käyttöön vuoden 2023 alusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin (Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 15 §, Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 3 § ja 15 §)
 - Kuntien hyte-rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi tehdyn hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.
 - Lisäosan suuruus määräytyy toimintaa kuvaavista **prosessi-indikaattoreista** ja tuloksia kuvaavista **tulosindikaattoreista**.
- Kannustimen suuruuteen vaikutetaan jo nyt tehdyllä työllä.
- Kunnille kertoimen perusteella jaettava summa on noin 100 miljoonaa euroa vuosittain, ja summa sisällytetään yleiseen valtionosuuteen. Vastaavasti hyvinvointialueille kannustinta on jaossa 0,997 % hyvinvointialueiden rahoituksesta vuoteen 2025 saakka, jonka jälkeen käytetään hyte-kerrointa.
- Käytännössä kunnan saama summa lasketaan seuraavasti:
 - Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta * kunnan asukasluku * kunnan hyte-kerroin. (vuonna 2020 määritelty perushinta 18,23 €, (Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)).
 - Tampereelle laskennan perusteella (Sotkanet) olisi tulossa $19,91 \text{ €} \times 242\,000 =$ noin 4,8 miljoonaa €

Kiitos!

- mika.vuori@tampere.fi
- jaana.ylanen@tampere.fi